

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Мараховської Наталі Владиславівни

на дисертацію Твердохліб Ганни Віталіївни

«Професійна самореалізація вчителів іноземних мов

в умовах іншомовного освітнього середовища», поданої

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні та є стратегічним напрямом розвитку країни, зумовлюють суттєве реформування системи професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема вчителя іноземної мови, котрий повинен ставити високі вимоги до себе як професіонала, бути спрямованим на перспективи розвитку суспільства, творчу реалізацію власних сил, прийняття лідерської позиції в педагогічній діяльності. При цьому важливо створити особливі умови для професійного зростання вчителя. Тому виявлена Г. В. Твердохліб проблема професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища не викликає сумнівів щодо її актуальності.

У роботі коректно визначено об'єкт, предмет та мету дослідження. Сформульовані завдання є логічно пов'язаними із метою та відбивають основні етапи дослідження. Доцільним є вибір дисертанткою методів дослідження, що сприяло успішному розв'язанню поставленої проблеми.

Відзначимо ґрунтовне вивчення авторкою широкого кола вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури, що уможливило виявити ступінь наукової розробки окресленої проблеми, здійснити аналіз понятійно-термінологічного апарату дослідження. Заслуговеє на увагу цілісне визначення дисертанткою поняття «професійна самореалізація вчителів іноземних мов» як процесу активізації й розкриття власного професійного потенціалу в умовах іншомовного освітнього середовища, ініціювання

створення такого середовища, поширення серед колег та учнів ідей співробітництва й партнерських стосунків, здійснення позитивного впливу на мотивацію й інтерес школярів до іноземних мов, сприяння засвоєнню ними досвіду іншомовної культури. Цінним є висновок дисертантки, що в процесі самореалізації вчителя постійно вдосконалюється його професійна компетентність як динамічна комбінація психолого-педагогічних і фахових знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей. Також значущою є думка авторки, що професійна самореалізація вчителя безпосередньо пов'язана із специфікою викладання начальних предметів і впливає на здатність учителя-предметника успішно виконувати функціональні обов'язки й вирішувати педагогічні завдання.

У дисертації вичерпно розкрито суть поняття «іншомовне освітнє середовище» як сприятливі обставини для самореалізації суб'єктів освітнього процесу, котрі задовольняють потреби вчителів та учнів спілкуватися іноземними мовами із зарубіжними освітянами, підвищують їхню компетентність у галузі іноземних мов та забезпечують продуктивне виконання спільних освітніх проектів. Ганною Віталіївною виявлено потенційні можливості іншомовного освітнього середовища для професійної самореалізації вчителів іноземних мов (активізує їхній творчий потенціал, сприяє педагогічній співпраці, розвиває критичне мислення), схарактеризовано його компоненти, а саме: особистісно-мовленнєвий (оволодіння іноземними мовами й мовленнєвою грамотністю), інформаційно-комунікативний (забезпечення комунікативної взаємодії і використання ІКТ для мобільного реагування на зміни, що відбуваються в іншомовному освітньому середовищі), продуктивно-інноваційний (створення продуктів освітньої діяльності, індивідуальної освітньої траєкторії).

Однією із багатьох переваг роботи є уточнення структури професійної самореалізації вчителів як сукупності конкретних дій – самопізнання й усвідомлення мети, завдань, потреби самореалізації; самоактуалізації і самовизначення; самотворення як самопроекування, самопрогнозування;

безпосередньо самореалізації виявлених сутнісних сил – самоконтролю, самоорганізації, саморозвитку і самовдосконалювання; самоствердження – самопрезентація на основі адекватної самооцінки й сформованих умінь рефлексії.

Важливим у роботі є виявлення перешкод суб'єктивного і об'єктивного характеру, що заважають максимально повній самореалізації вчителів іноземних мов. Дисертанткою в процесі пілотного експерименту з'ясовано, що до внутрішніх чинників належать недостатня орієнтація й зосередженість на розвитку іншомовного потенціалу, слабка сила волі у процесі роботи над собою, схильність до звичних й традиційних дій та поведінки, відсутність бажання змінювати себе тощо. Серед зовнішніх обставин визначено інертне ставлення адміністрації й колег до професійного зростання в педагогічній діяльності, створення іншомовного освітнього середовища; завантаженість різними дорученнями, відсутність розробленої системи заохочення вчителів до створення іншомовного освітнього середовища, «виходу» за межі повсякденності й стереотипної роботи тощо.

Особливо значущим у роботі є теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка ефективності технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища. Реалізація технології за наступними етапами, як: *організаційно-управлінським* (забезпечення адміністрацією й методичним центром нормативної та матеріальної бази для реалізації компонентів іншомовного освітнього середовища); *мотиваційно-стимулювальним* (активізація мотивів професійної самореалізації вчителів і розкриття професійного потенціалу в іншомовному освітньому середовищі); *особистісно-самотворчим* (залучення і заохочення вчителів до самоперетворювальної діяльності та мобільного реагування на зміни в іншомовному освітньому середовищі); *діагностико-проектувальним* (організація діагностування результатів професійної самореалізації вчителів і проектування індивідуальної освітньої траєкторії); *розвивально-компетентнісним* (спонукання вчителів до вдосконалювання

професійної компетентності в процесі методичної роботи); *рефлексивно-оцінним* (самоаналіз результатів педагогічної діяльності та досвіду іншомовного спілкування з колегами та учнями, презентація власних доробок) забезпечила формування професійної компетентності вчителів іноземних мов.

Вважаємо, що представлення технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища у вигляді схеми та її змістовний опис сприяло унаочненню процесу реалізації технології та її ефективному впровадженню під час експериментального дослідження.

На наш погляд, у роботі вдало підібрано діагностувальний інструментарій, що дозволив авторці на констатувальному етапі дослідження дійти висновку про недостатній рівень сформованості професійної компетентності вчителів іноземних мов як наслідок неповного розкриття й використання їхнього професійного потенціалу в умовах освітнього іншомовного середовища.

Не можна обійти увагою ретельний добір дисертанткою науково-методичного забезпечення технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища. Належну увагу приділено використанню ІКТ, що за словами дисертантки, давало змогу відійти від традиційних форм навчання іноземних мов, підвищувати мобільність у засвоєнні інформації, оптимізувати засвоєння мовних структур граматичних правил, долати монотонність у викладенні іноземних мов, поєднувати інформаційну компетентність з іншомовною культурою.

Позитивним є опис проектної діяльності вчителів іноземних мов. Ганною Віталіївною представлено детальну класифікацію освітніх інноваційних проектів, робота за якими посилювала педагогічну цінність іншомовного середовища.

Приємно вражає різноманітність педагогічних методів, прийомів, форм та засобів, котрі було впроваджено дисертанткою з метою реалізації

технології. Цікавим є використання CLIL-технології, інтерактивних технологій, методу кейсів, методу проектів, навчання «за станціями», аутентичних матеріалів, чантів, створення інтерактивної книги, розроблення карти професійного зростання, виявлення й усунення перешкод, що заважають проектуванню індивідуальної освітньої траєкторії тощо.

Особливий інтерес становить проведення засідань методичних об'єднань, на яких обговорювали особливості використання на заняттях з іноземних мов автентичних відеофрагментів, пісень, газетних статей, що збагачують знання учнів про культуру країни, мова якої вивчається, розвивають навички читання, аудіювання, говоріння та письма. аналізу портфоліо вчителя, самоаналізу проведення інтегрованих уроків, використання засобів медіаосвіти, що сприяло розвитку логічного мислення, організації мовлення, його логічної побудови й структурування, постановці мети, викладенню висновків, навчанню різним прийомам отримання і передачі інформації через тембр голосу, темп мовлення, рухи.

Одержані результати експериментального дослідження свідчать про позитивну динаміку рівнів професійної компетентності вчителів іноземних мов. Вірогідність отриманих результатів підтверджено методами математичної статистики. Аналіз результатів експериментальної перевірки довів ефективність реалізації технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища.

Позитивно оцінюючи зміст розділів дисертації, доцільно зазначити, що поставлені завдання в цілому виконані, а отримані результати вирізняються науковою новизною і практичним значенням.

Відзначимо, що автореферат цілком відповідає змісту дисертації. Результати дисертаційного дослідження висвітлені в змістових публікаціях у фахових виданнях України, зарубіжних виданнях та матеріалах конференцій.

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертації, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та рекомендації:

1. Дисертанткою розроблено змістовне науково-методичне забезпечення реалізації технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища, проте, на наш погляд, необхідно класифікувати його за певними ознаками, що відбиватимуть види професійної діяльності вчителя іноземної мови (практичну, методичну, психолого-педагогічну).

2. Дослідження значно виграло б, якщо методи, прийоми та форми представити у вигляді узагальнюючої таблиці в кінці другого розділу з метою унаочнення процесу реалізації технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища.

3. У дисертації підкреслено, що в процесі професійної самореалізації вдосконалюється професійна компетентність учителів іноземних мов й доведено, що вона є результатом технології професійної самореалізації вчителів іноземних мов в умовах іншомовного освітнього середовища, а також уточнено критерії з відповідними показниками рівнів професійної компетентності вчителів іноземних мов. Проте бажано було б розглянути види професійної компетентності вчителя іноземної мови (іншомовну комунікативну, методичну тощо) та показати, як необхідно активізувати професійну самореалізацію вчителів іноземних мов для формування різних видів професійної компетентності.

4. У роботі зазначено, що ефективність функціонування іншомовного освітнього середовища забезпечується співпрацею з колегами та учнями. На наш погляд, доцільно більш чіткіше розкрити питання професійної самореалізації вчителя іноземної мови під час взаємодії з батьками, акцентувати на єдності дій педагогів та батьків як основних суб'єктів навчально-виховного процесу.

5. Дисертанткою наведено особливості роботи блогу вчителя іноземної мови. Педагогічно цінним вважаємо дослідити потенційні можливості міжнародних онлайн-професійних співтовариств для вчителів іноземної

мови як іншомовних освітніх середовищ, що сприятимуть професійній самореалізації.

Узагальнюючи сказане вище, необхідно зауважити, що дисертація Твердохліб Г. В. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому представлені нові науково обгрунтовані результати, котрі в сукупності вирішують важливу для теорії і методики професійної освіти наукову проблему, що має суттєве значення для розвитку педагогічної науки в цілому.

Вивчення рецензованої роботи уможливило дійти висновку, що дисертація відповідає пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 10.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її авторка, Твердохліб Ганна Віталіївна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,

Маріупольський державний університет,

доцент кафедри італійської філології

 /Мараховська Н. В./

Особистий підпис	
засвідчую	
Начальник загального відділу	

24.07.2019